

A megdöbben arcok emléke nevette meg, a helytelenítő suttogások, amikor a kiállítás megnyitó beszéd alatt odalépett az idős férfihoz, és átölelte.

Látom, tetszik magának, köszönöm.

Kibuggyanó könnyét gyorsan felszívta az egyenruha posztója.

L'amour c'est tout. Et vous le savez, mademoiselle.

A pince homályában mozdulni látta a kőbe vésett izmokat. A két gránitból faragott arc megfeszült, az addig félig lehuny szemek tágra nyíltak, rémület költözött beléjük. DULAKODÁS lesz az új címe, gondolta, amikor kézbe vette a ládából kigurult vésőt, éppen azt, amit a negyvenedik születésnapjára kapott a férjétől, megkésve már, hiszen egyszer sem használta. Míg megfelelő kalapács után kutatott, azt is kigondolta, hol üti az első rést: a két mellkas között, szívtájékon.

A kő, megtízszerezve lesújtó keze erejét, visszaütött. A véső tompa vége lyukat fúrt a homlokába. Megkapaszkodott az összefonódó testekben, és akkor a szó visszatért hozzá, ott lüktetett újra, ott dobolt véráztatta koponyaboltozata mögött.

Elherdáltam, mondta ki hangosan órákkal később.

Ugyan mit, anya. Hiszen semmi sem volt. Soha.

Elherdáltam...

Nem tudta befejezni a mondatot, nem látta fia értetlen tekintetét.

Mire a Balesetibe értek, újra elfelejtette a szót. Örökre. Testében megrekedtek a szavak, a mozdulatok, a kiáramló levegő helyét nem foglalta el újabb, bedobozolták, földet hánytak rá, hogy elporladjon a nevét viselő kereszttel együtt, amit soha senki nem cserélt ki kőből faragott, maradandó üzeneté.

Kiss Judit Ágnes

A BOLOND CSERMÁKNÉ

(*Malom utca, majd Arany János utca 9.*)

A Csermák Janót mindenki szerette a faluban, pedig nem idevalósi volt, gyöttment, ahogy mondjuk, városi, de nekünk valóbb ember még nem települt a faluba. Itt volt a műhelye, kocsikat szerelt, azt mondják, csodás keze volt. Legjobban a villanyos részekhez értett, de egy halom rozsdás roncsból is olyan kocsit rakott össze, hogy az még évekig gurult.

Nem csapott be senkit, gyorsan dolgozott, nem is drágán, ami az ő szakmájában aztán ritkán mondható. Hallgatófajta ember volt, de igen tréfás, ha egyszer-egyszer megszólalt, olyat mondott, hogy hetekig beszélte a falu.

Akinek segíteni kellett, hívhatta, bár kölcsönt nem szívesen adott. Akinek beszélgetni támadt kedve, meglátogathatta a műhelyben, kiönthette neki a szívét, az nem mondta tovább senkinek, mintha mély kútba dobta volna az ember a szavait. Úgy befogadta hamarosan a falu, hogy még neve is lett, úgy mondták róla, hogy a Jámbor Csermák.

Az én keresztlányom, a Kicsi András Lina, aki a Gergely unokatestvéremnek, az édesanyám legkisebb öccsének, az Imre bátyámnak a legkisebb fiának volt a legkisebb lánya, az hozta ide, aztán itt is esküdtek meg.

Öröm volt rájuk nézni, ahogy szeretik egymást. Nagyszájú, rátarti lány volt a Lina, de ettől a Csermák Janótól úgy meg volt szelídülve, hogy alig ismertünk rá. A Csermák Janó meg olyan férj volt, hogy ha a sebre rakod, begyógyítja. Mintha beleszületett volna a faluba vagy egyenest a családba, már vőlegényként tudta, ki kinek honnét a rokona. Úgy is szólított minket, engemet is Veron keresztanyunak, mint a Lina.

A feleségével meg olyan volt, mint valami gavallér. Ha bárhol járt, ajándékokat hozott neki, rásegítette a kabátot, előreengedte az ajtóban, csókolta a kezét, virágszálamnak hívta. Igaz, szép lány is volt a Lina, fehér bőrű, szőke, mint a tej. A Janó még a házimunkát is kivette a kezéből.

Irigykedtek is az asszonyok a Linára, mert az ura, ha kellett, főzött, ha kellett, a boltba járt, de ha szóvá tették a Janónak a dolgot, csak mosolygott, hogy szívesen csinálja. Dolgozott is, hogy ellássa az asszonyt mindennel. A Linának bundája volt, meg nyáron Jugóba jártak a tengerhez.

A férfiak mondták is eleinte a Csermák Janóra, hogy papucs, merthogy így kényezteti az asszonyt. De az nem sértődött meg érte, csak mosolygott arra is, hogy azt mondja, „az ilyen asszonyt meg kell becsülni”. És ha bármit mondtak a feleségére, csak annyit válaszolt: „a Lina úgy jó nekem, ahogy van”. És ezt valahogy olyan szigorúan mondta, hogy a férfiak jobban bekumták a szájukat, mintha rájuk lármázott volna.

Aztán láthatták is, hogy a Csermák Janó nem papucs, mert az ő asszonyaik mindig visszaszóltak, ha tehették, a Kicsi András Lina meg, aki lánykorában a legnagyobb lepces volt, a szavát se emelte soha az ura ellen. Ha a Lina valami olyat akart, amivel a Csermák Janó nem értett egyet, csak annyit mondott: „nem lesz az jó neked, édesem”, vagy azt mondja, „nem kívánom én azt neked, virágszálam”. Arra a Lina úgy elhallgatott, mint a jó házőrző a gazdája szavára.

Mikor aztán a gyermekek meglettek, akkor járt igazán a falu a Csermákék csudájára. Amíg a Lina a gyermeket várta, a Csermák Janó nem hagyott neki végezni semmi dolgot. Tél volt, de narancsot meg banánt hozott neki, ha egész délután kellett is érte sorban állnia. Aztán éjszaka meg dolgozott, hogy a munkával el ne maradjon.

Aztán mikor megszületett a fiú, a Peti, aztán két esztendőre rá a lány, az Emőke, a Csermák Janó mindent elvégzett a gyermekek körül is, éppen csak hogy meg nem szoptatta őket. Öltöztette, pelenkázta, az esti fürdetést ki nem engedte volna a kezéből. És ha a gyermekek már aludtak, őt meg a Lina elengedte egy fröccsre a Hérig Dezső kocsmájába, s az emberek kezdtek volna csúfot úzni belőle, hogy nemcsak apja, de szárazdajkája is a gyermekeknek, rájuk nézett avval a furcsa színű szemével, ami hol kék volt, hol zöld, ha megharagudott, leginkább sárga, és csak annyit válaszolt azon a szelíd hangján: „de hát ez nekem jó! Nem teszek én semmit – azt mondja –, amit nem örömmel teszek.”

Ha meg már nagyon bosszantották, hát ilyesmivel intette le őket: „A feleségemért, a kislányomért és a fiamért – azt mondja – megteszek szívesen bármit – azt mondja –, mert az én feleségem és az én gyermekeim.” Az emberek aztán jobbnak látták elhallgatni, mert mondom, ilyenkor volt benne valami különös, a nézésében, mintha tudása volna.

Meg is tett értük mindent, ahogy mondta. Olyan szépen, okosan beszélgetett a fiával, mintha az is meglett ember volna. A kislányt meg úgy kényeztette egyenesen, mint

egy igazi hercegnőt. Ha az kért tőle valamit, még meg is hajolt előtte, „igenis, kis hercegnőm”, mondta mindig, a kislány meg nevetett.

De a Linának se lehetett oka panaszra. Az ura még az utcán is ölelte, fogta a kezét tízesztendei házasság után is, mintha még mindig menyasszony-vőlegény volnának. Furcsálltuk kicsit, de inkább úgy néztek rá az emberek, mint az eleven csodára, na. Azt is eltűrték neki, hogy olyan templomos, pedig asszonymak való az is, de a Csermák Janó ha csak elment a templom előtt, betért, aztán imádkozott egy verset a feszület előtt, úgy ment tovább a dolgára.

Hogy mégse nézték le a férfiak, az a beszédje meg az ereje miatt volt. Mert ha akarta, emelő nélkül fordította hanyatt a kocsikat, hogy a hasuk meg a négy kerekük nézett az égre, mint a dögöltt bogárnak, meg hogy olyan rettenetesen bírta az italt.

Ritkán láttuk inni, leginkább csak szüretkor meg disznótorban, de a Hérig Dezső mesélte róla, hogy mikor már mindenkinek gömbölyödik a talpa meg kásásodik a száva, a Csermák Janó csak ürítgeti a poharakat, egyre nagyobbakat hallgat ugyan, meg fémesedik a szeme, de ha megszólal, nem változik a beszédje, és éppolyan szálfaegyenesen megy ki az ajtón, mint ahogy bejött rajta.

A Lina nem bánta az ivását néhanapján, de a dohányzását nem szerette, hát a Csermák Janó le is tette a cigarettát. S ha kérdezték, hogy csinálta, azt válaszolta: „Én a feleségemet, a kislányomat és a fiamat – azt mondja – nem mérgezem se füsttel, se haggal, hát abba hagytam.”

A férfiak csak legyintettek rá, de a lelke mélyén irigyelte valamennyi, hogy alig iszik, nem is dohányzik, aztán mégis inkább férfi, mint ők valamennyien együttvéve. A többi asszonyok meg, urambocsá, állva pisáltak utána. Nem mintha olyan szép ember lett volna, mert szépnak nem volt mondható, hanem hogy olyan erős volt meg szelíd, meg ügyesen gyarapította a vagyonát is.

Azt is csoda, hogy nem irigyelte tőle a falu, de ha bármelyik csak pedzegetni kezdte, hogy a Csermák Janó hogy megtollasodott, akkor mindig volt, aki megvédi, hogy megdolgozik érte becsülettel. És ami igaz, az igaz, sokszor éjszakáig, hajnalig égett a lámpa a műhelyében.

Az asszonyok mind rá bezzegeltek az uruknak, hogy: „A Csermák Janó mért tudja bálba vinni a Kicsi András Linát?” meg hogy „A Csermák Janónak mért nem törik le a keze szára, ha az udvart kelletik felsöpörni?” Sokan nem is bánták volna, ha kapnak a Csermák Janóból legalább egy éjszakára valót. De hiába kacsingattak rá, nem kellett annak a Linán kívül senki, nem adott okot az embereknek a féltékenykedésre.

Hogy meg nem utálták a folytonos bezzegelés miatt, annak meg csak az lehetett az oka, hogy olyan készséges volt mindenkivel, meg olyan jámbor, mint akinek nincs semmi tudománya abban, hogy így istenítik. És a Hérig Dezső kocsmájában a jóról is, a rosszról is beszámolt fröccsözés közben, ha kérdezték.

Nekik volt először parábolaantennájuk is, ma már inkább az a csoda, ha egy ház tetijén nem billeg az a lavór, meg videjő magnetofónjuk is. Hozta haza a városból a sok filmet az asszonymak. Jártak is a szomszédok hozzájuk videjőzni. Egyszer engem is meghívtak, de olyan sok szörnyűséget mutattak, amiket életemben nem láttam. Csupa szörnyalakok, amik álmában rémisztgetik az embert, meg annyi vér, mint egy disznóölésen. Hozzá meg valaki mondta a szöveget olyan egyforma hangon, hogy jaj – azt mondja –, gyilkos, segítség. De nem úgy, mint az igazi filmekben, hanem csak úgy felolvasva, mint az elemi iskolában. Hát nem mentem többet, aztán meg hogy másnak is lett olyanja, el is múltak a közös nézegetések.

Talán komputert is ő vett a faluban a fiának először. A Csermák Peti meg egészen az örültje lett, főleg azoknak a komputeres játékoknak, amikben harcolni kell mindenféle torzszülöttekkel meg gépemberekkel, olyanokkal, mint az oltárképen, amin a Szentmihály arkangyal viaskodik a pokolbéli fenevadakkal. A könyvtárban is folyton játszanak a gyermekek, mondja a Gizella, hogy iskola után már mennek föl az internetre, alig lehet őket hazazavarni. Csoda, hogy meg nem bolydítja az eszköket, azt mondja.

Hát, hogy a Lina esztét mi bolydította meg, azt már senki meg nem mondja, de talán tízesztendőse se volt még a kisebbik gyermek, amikor a Lina úgy megváltozott. Ha csak szóltak hozzá, összerezett, főleg, ha az ura volt az. Ha nem ismertem volna a Csermák Janót, hogy milyen jámbor ember, azt kellett volna gondoljam, veri a Linát, azért ijedezik tőle az asszony.

Hozzánk sokat jártak, mondom, keresztlányom volt a Lina, hát kezdetem is vallani, hogy: „Ki bánt, mi bánt, kislányom, látom rajtad – mondom neki –, hogy valami bajod van, Veron keresztanyudnak igazán elmesélheted.” Sokáig csak a vállát vonogatta, de hogy annyit faggattam hétről hétre, hát egyszer csak hozzám hajolt, és azt suttogta: „A Janó.”

„Mi bajod van neked a Janóval – mondom neki –, hát nincs még egy ilyen ember a világon.” „Hát ez az, keresztanyu – mondja nekem, de olyan suttogva, hogy egész a fülemig kellett hajoljon –, hogy a Janó nem ember.”

Úgy hátrahőköltem a hangjától, mintha szalmiákszeszt dugott volna az orrom alá. „Hogy érted te azt, kislányom – kérdeztem tőle –, hogy nem ember?” „Hát úgy – vette még halkabbra a hangját –, hogy robot. Emberformája van, de gép.”

Szerettem volna tréfára fogni a dolgot, de láttam az arcán, hogy komolyan beszél, meg is rémültem tőle. „Miket beszélsz már, kislányom, butaságokat”, mondom neki, de a Lina már sírta is el magát, és hajtotta a fejét az ölembe, egészen úgy, mint kislány korában. „Jaj, nénye – sírta –, hát nem látja, hogy igazat beszélek?” Kérdeztem, honnan veszi ezt, mert láttam már, hogy másképp megvigasztalni nem tudom, csak ha hagyom, hogy kibeszélje magát. Mintha zsilipet húztam volna fel evvel a kíváncsiskodással, úgy kezdett ömölni a Linából a szó.

„Hát nézzen csak rá, keresztanyu – azt mondja –, eleven embernek nincs ilyen színű szeme, hogy mikor kék, mikor zöld, mikor sárga.” Aztán azt mondja: „Nézett már keresztanyu a szemébe? Úgy néz az emberre, hogy nem is rá néz, hanem egyenesen bele a zsigereibe, mint a röntgengép. Nem is állom a tekintetét, ha rám néz – azt mondja –, hazudni sem tudnék neki, mert mindig tudja, mit gondolok, a fejembe is belelát. Meg az se normális, hogy mindig úgy beszél, mint aki belelát a jövőbe, de meg is történik, amit ő előre megmond. Merthogy úgy csinálja, hogy irányítani tudja a dolgokat.”

„Aztán az se emberi, hogy nem hat rá az ital, sose láttam berúgva, de senki se. Már direkt küldöm a Hérig Dezsőhöz, hogy hátha egyszer olyan igazán részegen állít haza, aztán kiderül, hogy mégiscsak ember, de tisztára gép, mondom, keresztanyu, hazajön, hogy bűzlik a bortól, de mintha csak magára öntené, nem a torkán lefelé, más ember esne össze, zuhanna az ágyba, ez meg megy a műhelyébe, aztán dolgozik, mint a gép.”

„Aztán a doktornál voltál-e már, Lina?”, csúszott ki a számon, de arra a Lina már ugrott is fel, mint akit a kánya csípett meg. „Nem vagyok én bolond – rikácsolta –, hát

azt gondolja keresztanyu, hogy én bolond vagyok?” És már fordult is volna ki a konyhából. Úgy kaptam utána, és csavartam egyet a szón, hogy „dehogyan gondolom én azt, kislányom, azért mondtam, hogy hátha a Sennyei doktor úr tud segíteni az uradnak, hogy mégis ember legyen belőle”, mondtam neki gyorsan, mert akkor már láttam, hogy egészen bolond. „Sokat tud ám Sennyei doktor, menj el hozzá a Janóval”, tódítottam, de ettől rémült csak meg igazán a Lina.

„De Veron nénye – azt mondja –, a Janónak nem szabad megtudnia, hogy én rájöttem, meg is ölne, hogy kitudtam a titkát!” „Ejnye, kislányom, miket beszélsz – mondom neki, mert már tényleg megijedtem –, még hogy a Janó bántana, egy ujjal sem nyúlna hozzád sosem, hát jobban szeret az életénél.” „Nem szeret az – mondja erre dacosan a Lina –, csak azért tart ilyen kedvesen, hogy megszülettem-nevelem neki a gépgyermekait.” Azzal fakadt is megint sírva, de akkor már úgy rázta a zokogás, hogy attól kezdve nem is értettem, amit beszél. Egészen el voltam rémülve, hogy már a gyermekeket is minek nem nézi, de megszólalni nem mertem.

A Lina lassan összeszedte magát, megtörölte a szemét-orrát, menni készült, mert hogy a Janó gyanút fog, ha soká elmarad. „Egyet ígérjen meg, keresztanyám – kapta még el a kezemet a kapuban –, hogy amit keresztanyámnak elmondtam, soha senki-nek tovább nem mondja.” „Dehogyan mondom én, Lina, hogyan mondanám – motyogtam –, nem vagyok én pletykafészke.” Közben arra gondoltam, még csak az kéne, hogy kiderüljön, bolond van a családunkban, hát hogy nézne ránk a falu.

A Lina azzal el is ment, de hogy úgy kipanaszkodhatta nekem magát, egyre többet jött, ha épp felfedezett megint valamit abban a szerencsétlen Csermák Janóban, amiért robotembernek hiheti. Ha már suttogóra fogta a hangját, meg kifelé forgatta a szeméit, mindjárt sejthettem, hogy az uráról fog beszélni.

Azelőtt csak úgy emlegette, az én édes jó Janóm, most meg csak úgy: ez az én férjem. „Tudja-e, keresztanyu, hogy ez az én férjem nem is vizel? Ha elvagyunk otthonról, én folyton a benzinkutat vagy valami csárdát lesek, hogy pisilni megálljunk, ennek meg egész nap nem kell, hiába issza a Slusszgoldot. Otthon is csak azért megy a vécére, hogy én rá ne jöjsek, hogy nincsen neki vizelete.”

Eleinte még próbáltam meggyőzni szép szóval, hogy az a szegény Csermák Janó éppolyan ember, mint a többi, csak épp különb a legtöbbször, de csak olaj volt a tűzre. Egyszer épp azt mondtam neki, hogy „ne viccelj, te lány – mondom neki –, hát csak megcsináltál két gyermeket ezzel a Janóval, hát láttad, hogy éppolyan férfi, mint a többi, nekem ne mondjad, hogy nem volt neked férfid a Janó előtt, mert én a keresztanyád vagyok, én ismerlek”.

Erre csak feljajdult a Lina, hogy „Hát éppen ez az, keresztanyu, hogy nem olyan ez, mint a többi férfi. Az mind a saját élvezetét lesi, ahogy normális, az asszony meg, ha úgy sikerül, hát hoppon maradhat. A férfi mind olyan, mint a gyorsvonal, mi meg csak mint a kis erdei vicinális. De ez az én férjem, ez nem olyan, ennek nem jó sose, csak mindig nekem legyen jó, azt akarja, hogy elkábítson egészen, és ne vegyem észre, hogy robotember. Ha meg azt mondja, hogy neki is jó volt, az meg tisztára hazugság.”

„Már hogy lehetne hazugság, kislányom – mondom neki –, asszonyok egymás közt csak megbeszélhetjük az ilyet, mert hát egy asszony tud hazudni az ilyesmiben, ha elég ügyes, de egy férfit elárul, ami jön belőle.” Olyan mérges lett erre a Lina, mint egy pulyka, rázni kezdte a vállamat is. „Hát ezt magyarázom, nem érti, kereszt? Hogy ebből az én férjemből – azt mondja – nem jön semmi az égvilágon, bárhogy nézem-ta-

pogatom! A gyermekeket se ember módjára csinálta, csak fiatal voltam meg szerelmes, aztán el tudta csavarni az eszemet, hogy nem vettem észre korábban!”

Na ettől aztán én is megijedtem, mert ilyet az életemben soha nem hallottam, és mi tagadás, kezdtem én is furcsán nézni a Csermák Janóra. Megkérdeztem volna én szívesen, mert hát olyan asszony vagyok, hogy ami a szívemen, a számon, de hát egy idegen férfitől mégse kérdez ilyesmit az ember, ha divatja van is, hogy mindenki felhajtja a takaróját, hogy bárki alálásson.

De hogy így nem hagyott nyugodni, egy este odafordultam az uramhoz, az élt még akkor, Isten nyugosztalja, le volt már oltva a lámpa, nem is bántam, mert éreztem én, hogy úgy pirul az arcom, mint lánykoromban. Aztán megkérdeztem tőle, hogy lehet-e olyan, hogy egy férfiembernek úgy jó a házaset, hogy nem jön belőle semmi se.

Az uram fordult egyet az ágyban, csak úgy nyekergett alatta, hallottam, meg hogy nagyon szuszog meg fújtat erre a kérdésre. Nem is válaszolt egyenesen, csak a megdöbbenés bukott ki belőle, hogy: „Meg vagy te húzatva, Veron – azt mondja –, vén-asszony létedre ilyenekkel foglalkozol?”

El is hallgattam nagy rémülten, hogy úgy legorombított. Csak annyit motyogtam, hogy ő olyan olvasófajta ember, aztán hátha hallott róla, de nem válaszolt. Már azt hittem, hogy alszik, mikor mégis megfelelt arra, amit kérdeztem. „Van olyan – azt mondja csendesen –, hogy a fejében éppolyan jó, csak nem jön belőle semmi, de azt tanulni kell. Talán a kínaiak tanítják.” Már a nyelvemen volt, hogy akkor miért épp a kínaiaknál lesz annyi gyermek, az meg a semmiből nem foganhatik, de nem mertem szájkodni. Örültem, hogy megfelelt, meg hogy mégsem robotember a Csermák Janó, csak éppen tanult ember az ilyesmiben.

Amíg én őrizgettem a Csermák Lina titkát, híre ne menjen, hogy megbolydult az esze szegénynek, bizony kiderült, hogy ugyan hiába őrzöm én a család becsületét, mikor maga a Lina meséli úton-útfélen mindenkinek, hogy az ő ura robotember, a fajtája el akarja foglalni a világot, és azért jött, hogy szaporítsa a robotembert a földön.

Leszólította az asszonyokat a boltban, hogy elmondhassa, mire jött rá megint azzal a zavaros agyával, mert minden nap felfedezett valami újat a Csermák Janón, amivel bizonyíthatja, hogy csakugyan robotember.

Amíg tisztességgel tartotta otthon a családját, nevelte a gyermekeit, addig csak mosolygott rajta a falu. Kezdték úgy emlegetni a háta mögött, hogy a bolond Csermákné. De senki a szemébe nem merte mondani, hogy bolond, mert csak meglátta valakin, hogy eszemertnek tartja, már kárált, mint a tyúk, ha elveszik alóla a tojást, hogy: „Azt hiszik, bolond vagyok? Azt hiszik, bolond vagyok?”

Aztán odahaza is kezdett egyre furcsábban viselkedni. Eleinte csak különös szemmel nézett a gyermekeire, aztán kezdett rájuk is olyanokat mondogatni, hogy a Peti azért játszik folyton a számítógéppel, mert úgy beszélget a maga fajtájával, az Emőke meg magától tanult meg olvasni-írni, senki se tanította, az iskolában meg egy hangtanulás nélkül fújja a leckét, hát ez se normális dolog. Ha a tanítónő dicsérte a kislányt, a Lina csak motyogott valami ilyesfélét maga elé, hogy „tudtam, tudtam”.

Végül már el se látta a gyermekeket, maradt minden a Csermák Janóra, akinek hamar a fülébe jutott, hogy miket mond róla az asszony. A Hérig Dezső kocsmájában állandó téma lett a férfiak között, sajnálták is a Csermák Janót, meg azért káröröm is vegyült a szavukba, hogy lám a kutya is jódoigában vész meg, kellett neki így ajnározni a Kicsi András Linát, meggárgyult a nagy jólétbe, a nagy szerelembe.

A Csermák Janón semmi változás nem látszott, csak lefogyott kissé, úgy kezdett lötyögni a bőrében, mint a kölyökkutya, meg még jobban megsápadt az az amúgy is átetsző bőre. De ha szóvá tették neki az asszony bolondériáját, ugyanazt mondta, amit mindig: „Én a Linát így szeretem, ahogy van.”

Pedig hát egyre nehezebb lehetett neki szeretnie, mert a Linának egyre zavarosabb lett a szeme is, a szava is, a viselkedése is. Mindenki beszélte, hogy a bolond Csermákné megmossa a kenyeret is, mert azt hiszi, meg van mérgezve, a bolond Csermákné nem hagyja, hogy az ura hozzányúljon, a bolond Csermákné nem szól a gyermekeihez.

A gyermekek úgy meg voltak rémülve, hogy állandóan sírtak, az iskolában a sok ronda kölyök még csúfolta is őket, hogy „dilinyós gyereke, dilinyós gyereke!” Kérdezték őket az apjukat, hogy mi lelte az anyut, de az csak mindig azt mondta: „Anyu most beteg, de majd meggyógyul.” Próbálta tenni előttük is, talán önmaga előtt is, hogy semmi baj nincsen, minden rendbe jön, és olyan lesz, mint régen.

Aztán egyik nap úgy esett be hozzám a Lina, mintha kergetnék, a szeme csupa könny, de száján olyan ravasz mosoly, mint aki rájött valami nagy turpisságra.

„Keresztanyu, Veron keresztanyu – kaparászta az ablakomat –, rájöttem ám, és magának meg is súgom, mert maga velünk van!” Kimentem hozzá az udvarra, mert bejönni nem akart, azt mondta, poloska van a házamban. Meg is neheztettem rá, hogy ilyet mondott, a mi házunkban még a háború alatt se volt poloska, bolha az igen, de poloska soha, aztán azt az uram magyarázta el, hogy a kihallgatókészüléket mondják poloskának.

Aztán ott az udvarban a Lina magához húzott, suttogni kezdte a fülembe, hogy azt mondja, megvan a bizonyíték.

„Visszaköltöztem melléje az ágyba – azt mondja –, hagytam, hogy meg is öleljen, egész odabújtam, bele a nyakába, mintha én is ölelném – azt mondja –, de csak figyeltem. És akkor a szaga elárulta. Fémszaga volt a nyakának – azt mondja –, ahol a legvékonyabb a bőre, ott olyan a szaga, mint a fémnek, mikor átteresztik rajta az elektromosságot. Ismerem én ezt a szagot a műhelyéből nagyon jól – azt mondja –, tudom, milyen, hát ez a saját szaga volt, nekem elhiheti, kereszt, hallottam is, hogy surrog az áram a nyakában. Kerestem a verőeret, de nem ér van ott, nem is lüktet, hanem egy huzal, egy olyan vastag kábel, amiben az áram folyik.”

Válaszoltam volna, de levegőt venni se hagytott, mondta tovább, mint akinek nagyon sietős. „Most már a forradást is tudom a nyakán, keresztanyu, amiről mindig azt hazudta, hogy operálni kellett gyermekkorában, hát a rospicot kellett operálni, ott varrták össze a bőrét a sok drót meg kábel fölött, hogy engem megtévesszenek. De engem nem ejtenek át, és majd meglátják, hogy igazam van.” Azzal el is sietett, kicsit meggörbedve, ahogy az utóbbi időkben járt, meg motyogva maga elé.

Éjfél után jött érte a mentő.

Az este lefeküdtek rendesen az urával egymás mellé, aztán a Csermák Janó arra ébredt, hogy a Lina egy konyhakéssel nyisziteli a nyakát. Alig tudta kicsavarni a kezéből, verekedni kellett vele a nagy erejű Csermák Janónak, aztán utána riasztotta őket. Valami inekciót szúrtak bele, de ahhoz is le kellett fogni, aztán már megszélidült. Hagyta, hogy beterelejkék az autóba, ment, mint a vágóhídi borjú. Csak motyogott maga elé, míg a Csermák Janó ölelte a vállát.

A gyermekek ott álltak a kapuban, pityergett mind a kettő, nem mertek hangosan sírni. A szomszédasszony, a Zsoltáros Nemes Margó ment át vigyázni rájuk, amíg a Cser-

mák Janó haza nem jön. Az ő sebéit is össze kellett varrni, bár azt mondják, nagy szerencse, hogy verőeret nem talált a kés.

A Lina aztán három évig volt a zárt osztályon, aztán hazaengedték, de akkor már nagyon ki lett cserélve. Igen magába forduló lett, a házat tisztára elhanyagolja, úgy néz ki, mintha nem is lakna benne senki, de ha rendszeren szedi az orvosságait, el lehet vele beszélgetni szépen.

Mikor bevitték, eleinte tisztára vad volt, a Csermák Janót a közelébe nem engedte. Ha csak meglátta, azt kezdte mondogatni, hogy: „Fém volt, fém volt, nekem ne mondja senki se, láttam, ahogy szikrázott!” Ha meg igen sok inekciót adtak be neki, akkor meg csak ült, csorgott neki a nyála, a gyermekeket be sem eresztették hozzá.

A Csermák Janó egy jó darabig hűséges maradt hozzá, aztán visszaköltözött a szülővárosába, már meg nem mondom, honnan való volt. Az anyja nevelte egy ideig a gyermekeket, aztán végül elvált a Kicsi András Linától, és megházasodott újra egy városi asszonnyal, két gyermekük is lett. Az Ági Simon Pali mesélte, hogy találkozott velük valami forgatagban direkt Pesten.

Vörös István

A GYÁSZSZALAGOT SE

Belógatni, mint kabátot,
a haldoklókat a kórházba.
Behallatszik az utcáról
a harangszó, néha benéz
egy nővér. Takaró alá bújunk,
mint akik szégyellik, hogy nem

szorulnak már senkire, csak
mindenkire. Savósárga szakáll,
savósárga arc. Mint a két napja
pohárba töltött ásványvíz:
nem marad buborék bennünk.
Hol vannak a testvérek,

a nagybácsik, a jajgató ismerősök,
hol van a beszélgetés két
sírás között a kórházi
folyosón? Segíthetnénk egymásnak
a teher viselésében, de nem
bírnak el a gyászszalagot se.